

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

ΓΗ_Β_ΦΙΛ_0_17399

269ο

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1α. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

(μονάδες 10)

1. Η φιλελεύθερη δημοκρατία υφίσταται στις μέρες μας αρνητική κριτική και αμφισβήτηση είτε από κοσμοθεωρίες θρησκευτικής ή φασιστικής προέλευσης είτε από θεωρήσεις με σοσιαλιστικό προσανατολισμό. **Σωστό**
2. Οι ωφελμιστές φιλόσοφοι δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις ηθικές αρχές, τις οποίες πρέπει να ακολουθεί αναντίρρητα το ενεργούν υποκείμενο. **Λάθος**
3. Το αμέσως ευρύτερο γένος μιας έννοιας το λέμε προσεχές γένος, ενώ το αμέσως στενότερο είδος προσεχές είδος. **Σωστό**
4. Με τον Λοκ δίνεται έμφαση στη φιλοσοφία της ιστορίας και τονίζεται η σημασία της ιστορικής εξέλιξης στη φιλοσοφική σκέψη. **Λάθος**
5. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα που διαφοροποιεί τη στενότερη έννοια από την ευρύτερη καλείται ειδοποιός διαφορά. **Σωστό**

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: ντετερμινισμός (αιτιοκρατία), καθολικές έννοιες, μονισμός.

(μονάδες 15)

Ο **ντετερμινισμός** ή, **αλλιώς, αιτιοκρατία** υποστηρίζει ότι όλα τα συμβάντα στον κόσμο μας καθορίζονται αυστηρά από προηγούμενα συμβάντα, σύμφωνα με κάποιους (φυσικούς, βιολογικούς, ψυχολογικούς, κοινωνικούς, ιστορικούς ή άλλους) αιτιακούς νόμους, και ότι οι πράξεις μας δεν αποτελούν εξαίρεση.

καθολικές έννοιες: Εκτός από τις έννοιες που δηλώνουν ένα σύνολο ίδιων πραγμάτων (π.χ. «βιβλίο»), έχουμε και έννοιες που δηλώνουν χαρακτηριστικά πραγμάτων. Ο Πλάτωνας διακρίνει τον κόσμο των αισθήσεων και τον κόσμο των ιδεών, που με βάση αυτόν προσπαθεί να βρει την καθαρή ουσία. Οι ιδέες προσεγγίζονται μόνο με το νου και είναι αιώνιες, προϋπάρχουν και αποτελούν τις καθарές ουσίες. Διάφορα αντικείμενα έχουν κάποια ιδιότητα. Η ιδιότητα έχει διάφορες διαβαθμίσεις για παράδειγμα κάποια αντικείμενα μπορεί να είναι

περισσότερο ή λιγότερο λευκά, κάποιοι άνθρωποι είναι περισσότερο ή λιγότερο δίκαιοι. Τα αντικείμενα αλλάζουν όμως η ιδιότητα (λευκό/δικαιοσύνη) μένει πάντα ίδια και αποτελεί την καθαρή ουσία. Όμως η καθαρή ουσία για τον Πλάτωνα προσεγγίζεται μόνο με το νου.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά φαινόμενα αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω της νοητικής αφαίρεσης των επιμέρους ιδιοτήτων τους και τις διατυπώνει ως έννοιες που έχουν καθολική εμβέλεια. Σχηματίζουμε δηλαδή στο νου μας την καθολική έννοια της λευκότητας, όταν δηλαδή από διάφορα λευκά αντικείμενα αφαιρέσουμε όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε μόνο την ιδιότητα του λευκού. Οι έννοιες αυτές που αποτυπώνουν γενικές ιδιότητες (λευκό/δικαιοσύνη) λόγω της γενικότητά τους προσδίδουν στα πράγματα νόημα αναγνωρίσιμο από όλους.

Μονισμός: Οι θεωρίες που υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχουν δύο διαφορετικά είδη οντοτήτων και ουσιών, αλλά ένα.

ΘΕΜΑ Α2

2α. Να αναδιατυπώσετε σύντομα τα επιχειρήματα του Καντ με τα οποία κατέληξε στην έννοια της κατηγορικής προσταγής.

(μονάδες 12)

Ο Καντ υποστηρίζει ότι οι κρίσεις μας πρέπει να έχουν καθολικό χαρακτήρα, να μην ισχύουν για μία συγκεκριμένη περίπτωση αλλά για κάθε παρόμοια περίπτωση, κατά την οποία ενεργεί ένα παρόμοιο υποκείμενο. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, ο ηθικός νόμος πρέπει να ισχύει σε κάθε παρόμοια περίπτωση και να μη συνδέεται με συγκεκριμένους στόχους του ενός ή του άλλου υποκειμένου. Κατά την κατηγορική προσταγή το υποκείμενο μιας πράξης του πρέπει να ισχύει καθολικός νόμος.

Για τον Καντ ο ηθικός νόμος εξασφαλίζει την ελευθερία μας, που δε συνεπάγεται ασυδοσία αλλά την αυτοδέσμευση, που αναγνωρίζει τα ίδια δικαιώματα σε όλα τα δρώντα πρόσωπα. Με την άποψη αυτή ο Καντ διατύπωσε τη δεύτερη προσταγή, πρέπει κάθε υποκείμενο να πράττει, ώστε να μεταχειρίζεται όλους τους ανθρώπους ως σκοπούς και όχι ως μέσα των πράξεών του.

2β. Με ποιον τρόπο οι κανόνες του δικαίου συμβάλλουν στην αρμονική ζωή των ανθρωπίνων κοινωνιών; Ποια προβλήματα, κατά τη γνώμη σας, θα αντιμετώπιζαν κοινωνίες χωρίς δίκαιο;

(μονάδες 13)

Ο άνθρωπος ως φύσει πολιτικό και κοινωνικό ον είχε ανάγκη να δημιουργήσει κοινωνία μέσα στην οποία θα μπορούσε να επικοινωνεί, να καλύπτει τις ανάγκες του, να προστατεύει την επικράτειά του και τα μέλη της κοινωνίας του. Ήδη από τις πρώτες οργανωτικές δομές και την ανάπτυξη των πρώτων μορφών κράτους, ο άνθρωπος διαμόρφωσε θεσμούς για την οργάνωση και την ευημερία των μελών των κοινωνιών και των πολιτειών. Αρχικά οι θεσμοί ήταν αρκετά αυστηροί και σκληροί, στη συνέχεια όμως διαμόρφωσαν θεσμούς που αντανακλούσαν τις βασικές ηθικές τους αντιλήψεις και καθιστούσαν δυνατή τη διακυβέρνησή τους και συστηματική την επιδίωξη των στόχων τους. Ο σημαντικότερος θεσμός είναι του δικαίου, το σύνολο των κανόνων οι οποίοι ρυθμίζουν με τρόπο υποχρεωτικό τις σχέσεις των μελών μιας οργανωμένης κοινωνίας. Επίσης οι κανόνες αυτοί ρυθμίζουν την λειτουργία της κοινωνίας και την αρμονική και δίκαιη συνύπαρξη των μελών της. Ο θεσμός του δικαίου κατοχυρώνει και διασφαλίζει τα δικαιώματα των πολιτών της, την ισονομία και την ισοπολιτεία και δεν επιτρέπει την παραβίασή τους. Οι οργανωμένες κοινωνίες βάσει των κανόνων του δικαίου αντιμετωπίζουν τους εξωτερικούς κινδύνους, αξιοποιούν σωστά τους υπάρχοντες πόρους, που είναι συνήθως ανεπαρκείς και εξυπηρετούν όσο γίνεται καλύτερα τα συμφέροντα των μελών τους, αποφεύγουν τις αντιπαλότητες μεταξύ τους και προάγουν την ευημερία τους σε κάθε επίπεδο.

Η ανυπαρξία του δικαίου θα οδηγούσε σε αυθαιρεσίες και απολυταρχικές στάσεις από πλευρά της πολιτικής εξουσίας, θα παραβιάζονταν τα δικαιώματα των πολιτών, θα επικρατούσε αδικία και ανισότητα. Από την πλευρά του συνόλου θα επικρατούσε αναρχία και οχλοκρατία, καθώς θα υπήρχε ασυδοσία και δε θα υπήρχε κανένας έλεγχος από την κρατική μηχανή.

Επιμέλεια: Μαρία Φυλακτού